

Datum

2021-03-15

Vår referens

Lisa Bülow

Miljöinspektör

lisa.bulow@malmo.se

Rapport Smycken i detaljhandeln – Kemikalietillsyn 2020 MN-2020-3157

Sammanfattning

Miljöförvaltningarna i Malmö, Stockholm, Göteborg och Helsingborg har under 2020 genomfört ett projekt med fokus på kemikalier i smycken. Smycken kan innehålla skadliga metaller såsom bly, kadmium, nickel och kvicksilver. Metaller kan ge upphov till kontaktallergi och andra hälsorisker hos användare av smycken. Ämnena kan dessutom utgöra en betydande hälsorisk för de som arbetar med att tillverka smyckena. Vid besöken kontrollerade vi butikernas kunskaper om kemikalier i varor. Vi undersökte också om de uppfyllde kravet på att informera sina kunder samt vilka rutiner de hade för att säkerställa att varorna inte innehåller förbjudna ämnen. Varor köptes även in för analys av metaller.

Resultatet visar att:

- 58 procent av de fristående butikerna och 43 procent av kedjebutikerna inte kände till att det finns andra ämnen än nickel som är förbjudna i smycken.
- 83 procent av de fristående butikerna och 68 procent av kedjebutikerna hade inte kunskap om den lagstadgade skyldigheten att informera kunder om särskilt farliga ämnen.
- 67 procent av de fristående butikerna ställer inga krav på sina leverantörer angående kemikalieinnehållet i de varor de köper in.

Förslag till beslut

1. Miljönämnden godkänner rapporten.
2. Miljönämnden överlämnar rapporten för kännedom till besökta återförsäljare.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelsen, daterad 2021-03-15
- Bilaga 1: Rapport Smycken i detaljhandeln – Kemikalietillsyn 2020

Beslutsplanering

Miljönämnden, 2021-04-20

Beslutet skickas till

Butiker som besökts inom projektet.

Ärendet

Miljöförvaltningarna i Malmö, Stockholm, Göteborg och Helsingborg har under 2020 genomfört ett projekt med fokus på kemikalier i smycken. Inom projektet har både butiker som inte ingår i någon kedja (fristående butiker) och kedjebutiker kontrollerats. Projektet är en uppföljning av Kemikalieinspektionens nationella projekt om smycken som gjordes 2014 (SMID2014). Syftet med projektet har varit att informera butikerna om de regler som gäller för kemiska ämnen i varor samt att kontrollera butikernas kunskap om reglerna och vilka rutiner de har för inköp och kundfrågor utifrån informationsplikten i Reach (EU:s kemikalielagstiftning). Vi har även genom stickprov kontrollerat om de smycken som sålts i butikerna innehållit skadliga kemiska ämnen.

Smycken kan innehålla skadliga metaller såsom bly, kadmium, nickel och kvicksilver. Nickel kan ge upphov till kontaktallergi och de övriga metallerna kan ge upphov till hälsorisker om någon suger på eller råkar svälja smycket. Barn är särskilt känsliga för dessa ämnen eftersom deras immunförsvaret och hjärnan inte är färdigutvecklade. Mycket allvarliga förgiftningsfall har rapporterats hos barn som svält smycken innehållande bly. Ämnena kan också utgöra en betydande hälsorisk för de som arbetar med att tillverka smyckena, vilket ofta sker i länder med sämre reglerad arbetsmiljö än i Sverige och EU. Det finns även risker för miljön om smyckena inte hanteras på rätt sätt när de blivit ett avfall.

Bakgrund

Butikerna fick före besöken ta del av ett informationsbrev om projektet, en checklista för tillsynsbesöket samt ett faktablad om kemikaliereregler. Innan förvaltningen påbörjade tillsynen fick branschorganisationerna Svensk Handel och Presentgrossisternas Företagarförening information om tillsynsprojektet. Totalt besökte förvaltningen 42 butiker och köpte in 57 varor för analys av metaller.

Vid besöken kontrollerade förvaltningen butikernas kunskaper om kemikalier i varor. Förvaltningen undersökte också om de uppfyllde kravet på att informera sina kunder samt vilka rutiner de hade för att säkerställa att varorna inte innehåller förbjudna ämnen.

Projektets resultat

- 42 procent av de fristående butikerna och 57 procent av kedjebutikerna kände till att det finns andra ämnen än nickel som är förbjudna i smycken.
- 17 procent av de fristående butikerna och 32 procent av kedjebutikerna hade kunskap om den lagstadgade skyldigheten att informera kunder om särskilt farliga ämnen.
- Ingen av de fristående butikerna respektive 29 procent av kedjebutikerna utbildar sin personal om informationsplikten och vad den innebär.
- 33 procent av de fristående butikerna ställer krav på sina leverantörer angående kemikalieinnehållet i de varor de köper in. Kraven gäller dock endast nickelinnehållet i smycken och är i de flesta fall muntliga. Ingen av butikerna uppgav att de följer upp kraven på något sätt. Av kedjebutikerna är det 89 procent som ställer krav på sina leverantörer angående kemikalieinnehållet i de varor de köper in.

- Resultaten visade att huvuddelen av varorna klarade lagstiftningens gränsvärden då endast 3 varor visade på halter över gränsvärdena. Det var två ringar från en fristående butik i Malmö som innehöll för höga halter bly och ett par örhängen från en kedjebutik avgav för hög halt av nickel.

Uppföljning av resultat

Den fristående butiken i Malmö som sålde två olika ringar innehållandes bly blev informerade om att direkt plocka bort varorna från sortimentet. Vid ett uppföljande besök kunde vi konstatera att ringarna inte längre fanns till försäljning. Kedjebutiken i Stockholm som sålde örhängen som angav för hög halt nickel har också plockat bort den aktuella varan från försäljning, kontaktat sin leverantör samt redovisat en åtgärdsplan. Alla brister som har uppmärksammats i projektet har lämnats vidare till Kemikalieinspektionen som har tillsyn över primärleverantörerna och därmed möjlighet att ställa krav högre upp i leverantörskedjan.

Slutsatser

Liksom våra tidigare varuprojekt har visat är kunskapen om kemikaliereglerna och skyldigheten att informera kunder om farliga ämnen i varor fortfarande begränsad ute i butikerna. Även om tillverkarna av varorna har ett stort ansvar för att uppfylla alla lagkrav så har även butikerna ett ansvar för att de varor de säljer inte innehåller några förbjudna ämnen. Det är därför nödvändigt för butikerna att skaffa sig viss kunskap om reglerna.

Jämfört med det tidigare nationella projektet om smycken (SMID2014) indikerar resultaten att förekomsten av smycken med förbjudna ämnen minskat i kedjebutikerna. Att förvaltningen i detta projekt endast hittat tre smycken med otillåtet innehåll är positivt och visar förhoppningsvis på en trend mot säkrare smycken i detaljhandeln.

Trots att den övervägande delen av de smycken som undersöktes var fria från förbjudna ämnen motiverar den stora kunskapsbristen som har konstaterats i detta projekt att tillsynen av kemikalier i varor i detaljhandeln behöver fortsätta även framöver. Att sprida information till butiksledet och kontrollera varor så att brister upptäcks och rättas till gör att förvaltning kommer en bit på vägen mot målet att minska riskerna av farliga kemiska ämnen i varor som människor och miljö utsätts för.

Barnkonventionen

Barnkonventionen har beaktats vid handläggningen av detta ärende på följande sätt: Vår kontroll av och dialog med butiker som säljer varor syftar till att reducera risken för att barn och ungdomar exponeras för farliga ämnen. Barn och ungdomars hälsa och säkerhet främjas därmed.

Förslaget har utarbetats av Lisa Bülow, Miljöinspektör

Ansvariga

Rebecka Persson
Miljödirektör

Ola Gustafsson
Avdelningschef
Avdelningen för miljö- och hälsoskydd